

جزوه‌ی شماره‌ی ۴
پوشیدی ۲۳

PAYVAR
FOUNDATION

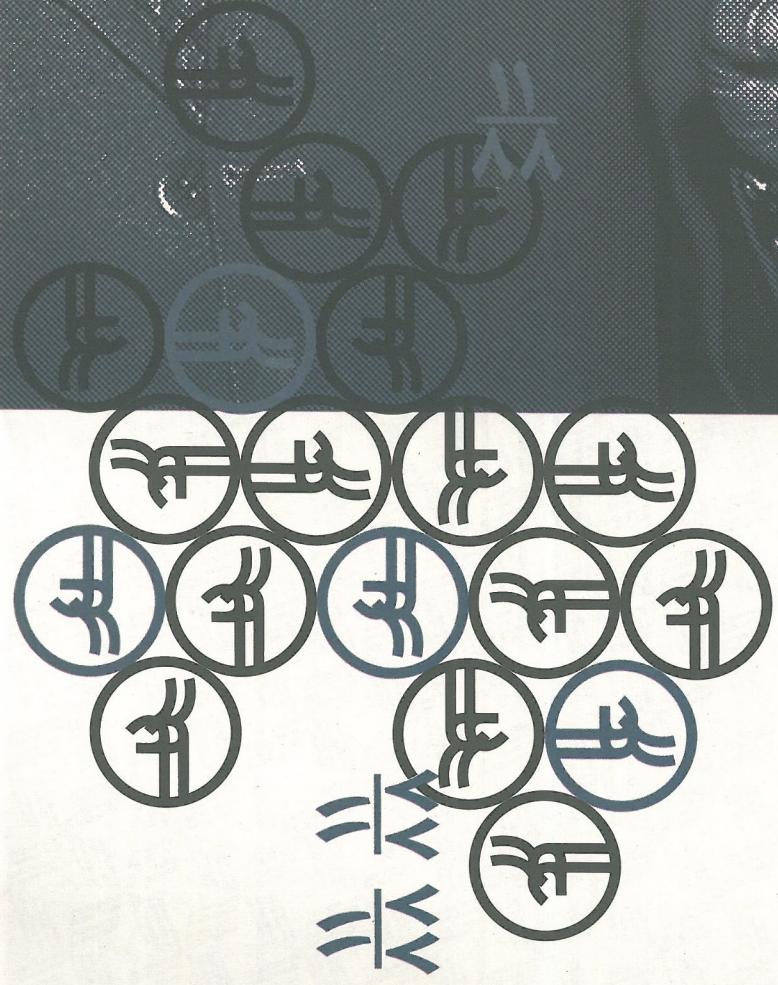
(پارتیتور و پارت‌ها)

❖ فرامرز پایور

مقابله و حاشیه نویسی: مینا افتاده

موزیقی بتهوون شیراز

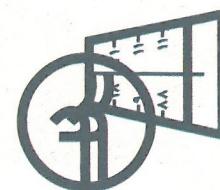

فهرست:

مقدمه	۷
توضیحات و شیوه‌ی نت‌نویسی	۱۰-۹
تفاوت‌های اجرا بانت	۱۱-۱۰
جدول آوانویسی	۱۲
شب نیشابور (رباعیات خیام)	۱۴
پارتیتور	۶۵-۱۵
پارت‌ها	۱۲۹-۶۷
پارت آواز	۷۲-۶۸
پارت نی	۸۱-۷۴
پارت کمانچه و قیچک	۸۹-۸۲
پارت قیچک آلو	۹۶-۹۰
پارت سنتور	۱۰۵-۹۸
پارت تار	۱۱۳-۱۰۶
پارت ریاب	۱۲۱-۱۱۴
پارت عود	۱۲۹-۱۲۲

آیینه‌نگاری
کریخ ترمه سرمه لخواه نه
صفهون مزلل ریل ریل ریل
کرامه لوح دهانه خیل نه

زیله نه سازنه لخیله نه
کریخون کریخون نه
لک لک کره صد هزاره خیل نه
که لک زایه هون دریم نه در
الملونه کرنه لونه کرنه و بوئه خیل نه
معظمه کرده هونه هونه خیل نه
بکه زر ایل خیل نه

«خانه‌ی پایور» در اوخر سال ۱۳۹۶ برای ساماندهی و نگهداری بخش بزرگ از دست نویس‌های موسیقیدان‌های ایرانی که در گوش و کتاب‌گنجه‌ها و کتابخانه‌ها خاک فراموشی نی خوردند، تأسیس شد. چون فرامرز پایور، یک‌تنه، آن‌چنان که امروز آشکار گشته، بارگذاب هرچه می‌توان تصویر کرد را به دوش کشیده و در عرض زندگانی پهن‌پیکرش در دوره‌های مختلف کارستان‌ها کرده است، نام این خانه مزین شد به نام «پایور»؛ که همان‌های پاییدن و پایش و پایاب است و پایمردی و پاسداری راهمه در یک شخصیت گرد آورده بود.

از این پس با پیوستگی و آهستگی تا آن‌جاكه در توان باشد، جزو جزوه آثاری مهم از موسیقی ایران را برای ثبت در تاریخ، و احیانًا مخاطبینی کم‌شمار، منتشر خواهیم کرد. شمارگان جزوها بسیار محدود خواهد بود، بنا به آن‌که «خانه‌ی پایور» جموعه‌ای خصوصی است با تکیه به منابع محدود مالی؛ و هم برآوردمان این است که کمتر از هزار نفر به چنین آثاری احساس نیاز دارند.

«خانه‌ی پایور» به پشتیبانی فرهیختگان موسیقی بپیشده است و چشم به راهنمایی‌ها و راهگشایی‌های ایشان دارد.

اگر دید بلند نظرانه و بی‌چشمداشت همسر گرامی فرامرز پایور نبود، این خانه به این زودی پانی گرفت. کمال سپاس‌گزاری از سوی قاطبه‌ی اهل موسیقی کلاسیک ایرانی نشار ایشان. «خانه‌ی پایور» با همت منصور صمدپور و دالیا آلفی؛ هم‌چنین سرکار خانم خیریه بیگم حائری‌زاده، مدیر « مؤسسه‌ی منظومه‌ی خرد»، همکاری و لطف وحید طهرانی آزاد، سرکار خانم مرسدۀ صادقی اشرفی، مدیر «خانه‌ی هتر خرد»، و همکاران: خانم‌ها مینا افتاده و فاطمه فرهادی و آقایان خشا‌یار‌فهیمی، رامتین نظری‌جو، حمید خبازی و ایمان بهرامی بنیاد شده است.

علی صمدپور

“Payvar Foundation” was

established in 2017 to catalog and

preserve the manuscripts of classical

Persian musicians that have over the years

been forgotten to personal or private libraries

and collections. This foundation is fittingly named

after Faramarz Payvar—a man whose name and

character embodies persistence, perseverance and

endurance—as through the span of his life he carried the burden

of transcribing and documenting a vast amount of repertoire that are

today recognized as monumental works. From now on, slowly but surely, we

will publish important repertoire of classical Persian music volume by volume,

both ensuring their historical survival as well as their dissemination among their

small audiences. As “Payvar Foundation” is a private organization with narrow

funding and we estimate less than a thousand people may have a demand for this

collection, as a result the number of prints of each issue will be limited. This

foundation would not be established if it were not for the generous and

high-minded vision of Mrs. Payvar; Surely the classical Persian music community is

endlessly grateful to her. “Payvar Foundation” is established through the efforts of

Mansour Samadpour and Daliya Alfi, Mrs. Kheyrieh Beygom Haeri-Zadeh

(The director of “Manzoumeh-ye Kherad”), and the graceful help of Vahid Tehrani

Azad, Mrs. Mercedeh Sadeghi Ashrafi (The director of “Kherad Art House”), as well as

my colleagues in “Payvar Foundation”, Mina Oftadeh, Fatemeh Farhadi,

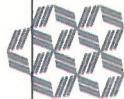
Khashaayaar Fahimi, Ramtin Nazarijou, Hamid Khabbazi and Iman Bahrami.

Ali Samadpour

توضیحات و شیوه‌ی نت‌نویسی:

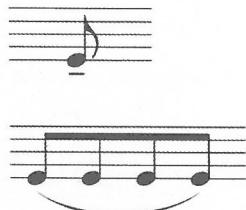
۱. قطعه‌ی «شب نیشابور» درآوازابو عطا براساس هشت رباعی از عمر خیام نیشابوری به انتخاب امیر هوشنگ ابتهاج، ساخته شده است. گزینش رباعی‌ها، به‌گفته‌ی ابتهاج، در برگیرنده‌ی سیر یک روز از سحرتا آخر شب است. این فکر شاید، هنگام ساختن این قطعه، براندیشه‌ی پایورهم اثرگذاشته باشد. «شب نیشابور» درگوشه‌های درآمد، جاز، اوح، گبری، خسرو و شیرین و سیخی، به خوانندگی محمد رضا شجریان و همراهی نوازندگان؛ فرامرز پایور (ستور)، هوشنگ طریف (تار)، رحمت‌الله بدیعی (کمانچه)، حسن ناهید (نی) و محمد اسماعیلی (تمبک) در تاریخ ۱۶ تیر ماه ۱۳۵۵ در دومین «جشن هترطوس» بر مزار خیام اجرا شد. اجرای دیگری از این اثر در تاریخ ۲۲ دی ماه ۱۳۵۵ با گروه سازهای ملی به سپرستی فرامرز پایور، خوانندگی محمد رضا شجریان و همراهی گروه سازهای ملی وزارت فرهنگ و هنر در تالار رودکی روی صحنه رفت.
 ۲. در این قطعه خط سازهای کششی از «شور La» به «شور Sol» انتقال داده شده است.
 ۳. با توجه به این که نوازندگان نی برای اجرای این قطعه از نی Si استفاده می‌کنند، پارت این ساز در «شور La» نوشته شده است.
 ۴. با توجه به این که احساس خواننده در هر آجرای این قطعه از نی Si متفاوت است، از نوشتن تحریرهایی که به تناسب و حال صدای خواننده تغییر می‌کند، پرهیز شده است.
 ۵. با توجه به محدودیت صوتی بعضی سازهای، تغییر اکتاوناگهانی، به خصوص در گذرهای بالارونده و پایین رونده، اجتناب ناپذیر است.
 ۶. علامت‌های تکیه (○) بین دونت درج شده‌اند؛ ولی در کتاب‌های آموزشی پایور، زیریا روی نت‌ها قرار می‌گیرند.
 ۷. در زیان اجرای این قطعه معمول نبوده که سیم Bm (D0) روی عود بسته شود، ولی در این قطعه وسعت صوتی عود از این نت در نظر گرفته شده است:
-
۸. علی‌رغم این که برای تبک خط خاصی در نظر گرفته نشده است، در سرتاسر قطعه، تبک گروه را همراهی می‌کند.
 ۹. در قسمت‌هایی که گروه، پایه یا جمله‌ای را تکرار می‌کند و خواننده با مترازه آواز می‌خواند، از اصطلاح *lunga* استفاده شده است.
 ۱۰. جشن‌هایی که خواننده با مترازه آواز می‌خواند، یک ساز (نی یا کمانچه) اورا همراهی می‌کند؛ از میزان ۵۵، کمانچه (درآمد)، از میزان ۱۲۵، نی (اشاره به سیخی)، پس از میزان ۱۷۹، کمانچه (جاز و اوح) و پس از میزان ۲۸۸ کمانچه (سارنگ/سارنج) آواز را همراهی می‌کند.
 ۱۱. با توجه به تعداد سازهای آرشهای (یک کمانچه، دو قیچک سوپرانویک قیچک آلت) در بیشتر اجرایها کمانچه با یک قیچک سوپرانو دریک اکتاو؛ و یک قیچک سوپرانویک اکتاوبم تر (در محدوده وسعت ساز گروه را همراهی می‌کند).

۱۲. با توجه به تعداد نوازندگان، یک یا چند ساز، به انتخاب سرپرست گروه، خواننده را همراهی می‌کنند؛ دینامیک این بخش‌ها با کم‌رنگ‌کردن خط سازها مشخص شده است.

۱۳. در تمامی قطعات برای کشش، $\text{A}^{\text{و}} \text{B}^{\text{و}} \text{C}^{\text{و}}$ و... نت‌های کشیده توسط سازهای مضرابی با «ریز» اجرامی شوند.

۱۴. کشش‌های زیر با «ریز» اجرامی شوند:

۱۵. از گذاشتن علامت استکاتو (.) برای سازهای مضرابی پرهیز شده است.

۱۶. در نگارش این اثر از علامات و تزئینات مربوط به هرساز صرف نظر شده است؛ بدیهی است که نوازندگان بنابر توانایی‌های خود از مضراب‌گذاری، آرشه‌گذاری و امکانات مخصوص هرساز استفاده خواهند کرد.

۱۷. در دست نوشته‌های موجود، تمامی سازها در محدوده صوتی یکسانی نوشته شده‌اند؛ ولی در اجراهای رنگ صدای بیشتری به گوش می‌رسد که بیانگر صدادهای دراکتاوهای متفاوت است.

۱۸. با توجه به این‌که کوک سنتور در این قطعه فاقد نت Si^{\natural} است، در میزان‌های ۲۳۶ و ۲۴۱ تغییر زیر ایجاد شده است:

۱۹. الگوی $\text{L}^{\text{ل}} \text{L}^{\text{ل}}$ که در نت‌های دست نویس در میزان‌های ۳۳۵ و ۳۴۵ نوشته شده بود، در پارتیتور به صورت $\text{L}^{\text{ل}} \text{L}^{\text{ل}}$ بازنویسی شده است.

تفاوت‌های اجرا با نت:

۱. در میزان ۱۱۴ اجرای خواننده با نت موجود تفاوت دارد:

۲. در میزان ۲۲۸ میزان نمای $\frac{6}{8}$ به $\frac{9}{8}$ تغییر یافته است.

۳. در میزان‌های ۲۳۵ و ۲۴۰ نتی که اکسان ($>$) گرفته با نسخه‌ی صوتی متفاوت است:

۴. در میزان ۲۸۵ اجرای خواننده با نت موجود تفاوت دارد:

۵. در میزان ۳۶۹ اجرای خواننده در برگشت تفاوت دارد:

۶. در میزان ۳۹۶ میزان نمای $\frac{6}{8}$ به $\frac{12}{8}$ تغییر یافته است.

جدول آوانویسی:

صامت‌ها		مصوت‌ها	
š	ش	b	ب
'	غ، ظ	p	پ
q	غ، ق	t	ت، ط
f	ف	s	ث، س، ص
k	ک	j	ج
g	گ	c	چ
l	ل	h	ح، ه
m	م	x	خ
n	ن	d	د
v	و	z	ذ، ز، ض، ظ
y	ی	r	ر
		ž	ژ

۵. در آوانویسی از کتاب کوچه‌ی احمد شاملو استفاده شده است؛ که اولین بار به پیشنهاد ارشد تهماسی مورد استفاده قرار گرفته بود.

حکیم عمر خیام

آمه سکری ندا نه میخانه ما

کای رند خاناباتی دیوانه ما

برخیز که در کشم هیانه نمی

زان بیش که در کشم هیانه نما

در ادله اعلی

⊗

وقت سرست خن ای هایه ناز

زندگی باره خور و هنگ نواز

کانه که بجایه نمایند بسی

وانان که شده کس نمایند باز

در مردم ای عکا

برخیز دختر عمر جان لگران

خوش باش دری به دیمانی لگران

در طبع جان اگر وفاوی بوری

نوبت به تو خود نمایی از درگان

⊗

جاس است که عقل آفرین میزندش

صد بوسه ز سه بر جین میزندش

این کوزه گر دهر چنین جام لطیف

میزد و باز بر زین میزندش

آدانجی

تادست به آستان برهم نزینم

دیانی نه قاط بر سر غم نزینم

خیزی و دی زنی پسی از دم صبح

کای صبح بسی دید که هایم نزینم

کشاد

<

این قافله عمر عجب میگزد

در باب دی که با طرب میگزد

ساقی غم فردای حینان و خوش

هیشی آرسایه را که شب میگزد

آن آن آن آن آن آن آن آن

ای کاوش که جان آرمیدن بوری

یا این ره دور را رسیدن بوری

یا از پس صد هزار سال از دل خار

و چون سبزه امید بر دیدن بوری

آن آن آن آن آن آن آن آن

آن آن آن آن آن آن آن آن

شب نیشاپور (رباعیات خیام)

۱. آمد سحری ندازمیخانه‌ی ما
کای زند خرابات دیوانه‌ی ما
برخیز که پرکنیم پیمانه زمی
زان پیش که پرکنند پیمانه‌ی ما

۲. وقت سحر است، خیزُ ای مایه‌ی ناز
نرمک نرمک باده خور و چنگ نواز
کآنان که به جایند نپایند بسی
وآنان که شدنده کس نمی‌آید باز

۳. برخیز و مخور غم جهان گذران
خوش باش ودمی به شادمان گذران
در طبع جهان اگر روفایی بودی
نوبت به تو خود نیامدی از دگران

۴. (جامیست که عقل آفرین می‌زندش) ۲
صد بوسه زمه ربر جبین می‌زندش
(این کوزه‌گرد هر چنین جام لطیف) ۲
می‌سازد و باز بر زمین می‌زندش

۵. (تا دست به اتفاق بر هم نزیم
پای زنشاط بر سر غم نزیم
خیزیم ودمی زنیم پیش از دم صبح
کاین صبح بسی دمده که مادم نزنیم) ۲

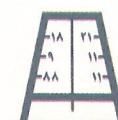
۶. این قافله‌ی عمر عجب می‌گذرد
دریاب دمی که با طرب می‌گذرد
ساقی غم فردای حریفان چه خوری
پیش آریاله را که شب می‌گذرد

۷. ای کاش که جای آرمیدن بودی
یا این ره دور را رسیدن بودی
یا از پس صدهزار سال از دل خاک
چون سبزه امید بدمیدن بودی

۸. (از من رمی ب به سعی ساقی مانده است
از صحبت خلق بی وفا قی مانده است
از باده‌ی دوشین قدحی بیش نماند
از عمر ندانم که چه باقی مانده است) ۲

شب نیشابور (ریاعیات خیام)

Shab-e Neyshaabour (Robaaiyat-e Khayyaam)

فرامرز پایور

Faramarz Payvar

$\text{♩} = 84$

Vocals

Ney

Kamancheh Gheychak

Alto Gheychak

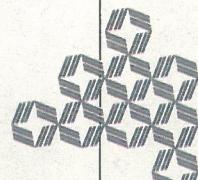
Santur

Tar

Robab

Oud

شب نیشابور

Ny.

Kmnch.

Ghyck.

Alt. Ghyck.

Sant.

Tr.

Rbb.

Od.

شب نیشابور
Shab-e Neyshaabour

چهارمین شماره | پوشه‌های ۲۳

Ny. [18] f

Kmnch. [18] f

Ghyck.

Alt. Ghyck. [18] f

Sant. [18] sim. f

Tr. [18] sim. f

Rbb. [18] sim. f

Od. [18] sim. f

پاپیتود

Ny. [19] mf

Kmnch. [19] mf

Ghyck.

Alt. Ghyck. [19] mf

Sant. [19] sim. mf

Tr. [19] sim. mf

Rbb. [19] sim. mf

Od. [19] sim. mf

شب نیشاپور
Shab-e Neyshaabour

23

Ny.

Kmch.
Ghyck.

Alt. Ghyc.

Sant.

Tr.

Rbb.

Od.

27

Ny.

Kmch.
Ghyck.

Alt. Ghyc.

Sant.

Tr.

Rbb.

Od.

شب نیشاپور
Shab-e Neyshaabour

33

Ny.

Kmnch.

Ghyck.

Alt. Ghyck.

Sant.

Tr.

Rbb.

Od.

This section of the musical score shows six staves of music for the orchestra. The instruments include Ny (Ney), Kmncnch (Kamancheh), Ghyck (Ghycen), Alt. Ghyck (Alternative Ghycen), Sant (Santur), Tr (Trombone), Rbb (Double Bass), and Od (Oboe). The music consists of six measures, starting with a treble clef and a key signature of one flat. Measures 33-35 feature eighth-note patterns, while measure 36 begins with a sixteenth-note pattern followed by eighth notes. Measure 37 starts with a sixteenth-note pattern followed by eighth notes, and measure 38 concludes with a sixteenth-note pattern followed by eighth notes.

38

Vox. $\text{♩} = 80$

Ny.

Kmnch.

Ghyck.

Alt. Ghyck.

Sant.

Tr.

Rbb.

Od.

This section of the musical score shows seven staves of music for the orchestra and vocal parts. The vocal part (Vox) is labeled with lyrics: "ā ma d sa ha ri ne dā ze me y xā ne ye mā". The instruments include Vox, Ny (Ney), Kmncnch (Kamancheh), Ghyck (Ghycen), Alt. Ghyck (Alternative Ghycen), Sant (Santur), Tr (Trombone), Rbb (Double Bass), and Od (Oboe). The music consists of five measures, starting with a treble clef and a key signature of one flat. Measures 38-40 feature eighth-note patterns, while measure 41 begins with a sixteenth-note pattern followed by eighth notes. Measure 42 concludes with a sixteenth-note pattern followed by eighth notes.